

das Hersagen, mündliche Unterweisung, das Lehren ÇAT. Br. 11, 5, 3, 1. TAITT. Up. 1, 1, 9. 9. नायमात्मा प्रवचनेन लभ्यो न मेधया न बहुना श्रुतेन KATHOP. 2, 23 = MUNJ. Up. 3, 2, 3. PĀ. GRHJ. 2, 12. RV. Prāt. 15, 16. ĠAIM. 1, 30. MBh. 12, 9500. Bhāg. P. 7, 15, 1. KULL. zu M. 2, 16. धर्म° (s. auch bes.) MBh. 8, 3458. fg. 12, 472. कन्दोऽङ्ग° Inschr. in Journ. of the Am. Or. S. 7, 12, Cl. 50. — 3) Ankündigung LĀTJ. 1, 2, 7. 9. 3, 8, 12. — 4) Ausdruck, Bezeichnung Nir. 4, 15, 25. — 5) die vorgetragene Lehre, die heiligen Schriften, insbes. die Brāhmaṇa: अनुचानः प्रवचने साङ्गे ऽधीती AK. 2, 7, 9. H. 78. = आगम H. an. MED. श्रुत्याः सर्वेषु वेदेषु सर्वप्रवचनेषु च (प्रवचन = अङ्ग KULL.) M. 3, 184 = MBh. 13, 4305. उवाच वेदांशुतुरो मन्त्रप्रवचनाचिंतान् HARIV. 9662. Ind. St. 1, 47. 50. MÜLLER, SL. 33, 1 v. u. 109. 320. समस्तप्रवचनवंशः ÇĀṆK. zu BRH. ĀR. Up. S. 1093. प्रवचनशब्देन शर्षः पाठ उच्यते Schol. zu VS. Prāt. 1, 132. Hauptlehre der Buddhisten VJUTP. 43. die heiligen Schriften der Ġaina H. 245, Sch. — 6) enklit. nach einem Verbum finitum gaṇa गोत्रादि zu P. 8, 1, 27. 57. — Vgl. सांख्य°, प्रावचन.

प्रवचनीय (wie eben) adj. 1) vorzutragen P. 3, 4, 68. MED. j. 132. ÇĀṆK. GRHJ. 3, 5. Ind. St. 3, 272. — 2) der da vorträgt, lehrt P. MRD. — Vgl. कर्म°.

प्रवट् m. Weizen ÇĀBDĀRTHAK. bei WILSON.

प्रवर्ण 1) n. Abhang, Halde; Abgrund, Tiefe; in der älteren Sprache nur im loc.: दुष्टरा यस्य प्रवर्णे नेमर्यः RV. 8, 92, 11. 1, 37, 1. 52, 5. 6, 46, 14. युवोरहं प्रवर्णे चैकिते रथः 1, 119, 3. सिन्धोरिव प्रवर्णे निम्न आश-वो वर्षच्युता मदासो गातुमाशत 9, 69, 7. 10, 43, 3. वृत्रस्य यत्प्रवर्णे दुर्गभि-श्चनो निम्नघन्यं कन्वैरिन्द्र तन्युतम् 1, 32, 6. 104, 3. 5, 44, 4. KĀTH. 36, 2. यष्टव्यम् Schol. zu P. 6, 2, 178. 8, 4, 5. प्रवर्णेन Nir. 8, 9. loc. pl.: श्वभीमि-न्द्रो नद्यो वज्रिणा कृता विश्वो श्रुष्ठाः प्रवर्णेषु निघ्नते RV. 1, 54, 10. abl. sg.: (पेतुः) प्रवर्णादिव शैलानां शिखराणि MBh. 8, 2869. आपतत्तमवासो ध-त्प्रवर्णादिव कुञ्जरम् 7, 7397. वार्द्धनत्रिपासेधत् (lies अपासेधत्) प्रवर्णा-दिव कुञ्जरः (lies कुञ्जरम्) 1748. तेनैवमुक्ता प्रवर्णादिवोदकं यथा नियुक्ता ऽस्मि तथा वहामि so v. a. eben so gern, eben so schnell wie hinabfließendes Wasser 14, 746. 2, 2128. 12, 8195. प्रवर्णे auf abschüssiger Bahn so v. a. jählings, stracks, eiligst: प्रतिकूलं कर्मणा पापमाकुलस्तद्वर्तते प्रवर्णे पापलोचयम् 1, 3580. उदके भूरियं धापी मर्तव्यं प्रवर्णे मया 5, 4634. — 2) adj. f. आ a) geneigt, hängend, abfallend, abschüssig, declivis, pronus AK. 3, 4, 59. H. an. 3, 218. MED. n. 59. प्राचीमुदीचीं वेदिं प्रवर्णा कुर्यात् KĀTH. 31, 8. 25, 2. TS. 6, 2, 6. 4. स्मशानं दक्षिणापरं दिशमभि प्रवर्णम् KĀUC. 84. पु-रस्तात्प्रवर्णः पशुः TS. 3, 5, 4. 5. दक्षिणा° ĀCV. GRHJ. 2, 5, 4. 1. ÇAT. Br. 13, 8, 7. M. 3, 206. प्रागुदकप्रवर्णा SHADY. Br. 2, 10. ÇĀṆK. ÇR. 5, 2, 1. R. 2, 100, 23. R. GORR. 2, 108, 22. 1, 47, 8 (wo प्रागुदकप्र° st. उदकप्र° zu lesen ist). प्राकप्र° ÇAT. Br. 1, 2, 5, 17. प्राचीन° KĀTJ. ÇR. 5, 1, 21. Vgl. उदकप्रवर्णा, welches auch KĀND. Up. 4, 17, 9 die Bed. nach Norden ge- neigt hat. निम्न° (पयस्) so v. a. hinabfließend zur Erkl. von निम्नाभि-मुख MALLIN. zu KUMĀRAS. 5, 5. — b) geneigt so v. a. sich hingezogen füh- lend zu, gern an Etwas gehend, sich hingebend; = प्रह्व AK. H. 385. H. an. MED. HALĀS. 2, 197. करेः zu Hari Gtr. 3, 10. न च मे प्रवर्णा बुद्धिः परपुण्यविनाशने MBh. 5, 4067. स चक्रे — लोकानां विनाशाय — मनः प्र- वर्णमात्मनः 1, 6829. (राज्ञसूयम्) शार्कृतं प्रवर्णं चक्रे मनः 2, 518. प्रवर्णो ऽस्मि वरं दातुम् 15, 787. MĀRK. P. 23, 89. श्रपच° MBh. 13, 6216. मदक°

KATHĀS. 14, 59. Bhāg. P. 4, 1, 26. MĀRK. P. 40, 15. प्रणाम° MBh. 3, 11471. HARIV. 14343. प्राणत्राणप्रवर्णमति Spr. 3106. असत्यर्थे नृणां याज्ञाप्रवर्णं (so ist zu verbinden) ज्ञायते मनः MĀRK. P. 24, 9. प्रसाद° 72, 20. वचन° KATHĀS. 3, 54. अद्वासमाचार° VP. bei MOIR, ST. 1, 22, N. 35. DhRtAS. 77, 3. प्रीतिप्रवर्णमनस् KATHĀS. 23, 94. Bhāg. P. 8, 23, 5. MĀRK. P. 81, 25. विषय° KULL. zu M. 2, 99. MADHUS. in Ind. St. 1, 23, 3 v. u. तत्प्रवर्णीकृ-तो हरः KUMĀRAS. 4, 42. प्रवर्णं हि मनो मम MBh. 5, 3990. कर्तारः स्म प्र- वर्णाः so v. a. gern 1, 2187. आज्ञाप्रवर्णविधेयीभूय so v. a. gern gehorchend Inschr. in Journ. of the Am. Or. S. 6, 539, 17. — c) zur Neige gegangen, verschwunden: °प्रह्व adj. R. 2, 47, 19; die Bomb. Ausg. liest aber st. dessen प्रविनष्टह्व. — In der Stelle: श्वनीकानां विभागेन पन्थानः संवृ- ताभवन्। प्रवर्णाय च नैवासन् शाल्वस्य शिविरे MBh. 3, 662 ist wohl प्र- याणाय st. प्रवर्णाय zu lesen. Die Lexicographen geben noch folgende Bedd.: m. = चतुष्पय AK. H. an. MED. = तण (auch Viçva im ÇKDr.) und श्ववर्त H. an. adj. = उदर (es ist wohl उदार gemeint) MRD. = आ- यत und प्रगुण Viçva im ÇKDr. = सुत und स्निग्ध ÇĀBDAR. im ÇKDr. = तीण DHAR. im ÇKDr. Nach P. 8, 4, 5 ist das Wort aus प्र und वन Wald zusammengesetzt; wir halten es für eine Ableitung von 1. प्र (vgl. प्रवृत्).

प्रवर्णता (von प्रवर्ण) f. Hang, Geneigtheit, Neigung: नीच° KUMĀLAS. 129, a. प्रत्यक्प्रवर्णतो स्वामिनः PRAB. 100, 14.

प्रवर्णवत् (wie eben) adj. zur Erkl. von प्रवत्त्वत् Nir. 11, 37.

प्रवर्णाय (wie eben) einen Hang fühlen zu: °णापित n. Hang, Nei- gung: रतिर्मनोऽनुकूले ऽर्थे मनसः प्रवर्णायितम् SĀR. D. 73, 19.

प्रवर्णि s. निप्रवर्णि.

प्रवत् (von 1. प्र) f. 1) Bergabhang; Höhe überh., auch Himmelshöhe: प्रवतः, निवतः, उदतः RV. 7, 50, 4. AV. 12, 1, 2. केतुमानुयन्सर्कमानो र- ङीसि विश्वो आदित्य प्रवतो वि भांसि 13, 2, 28. पर्येयिवासं प्रवतो मृही- र्तु RV. 10, 14, 1. 4, 22, 4. 17, 7. 6, 17, 12. तयो वयं प्रवतः शर्षतीरयो ऽति तरामसि 7, 32, 27. 2, 13, 2. 9, 22, 6. 10, 37, 12. 75, 4. AV. 18, 4, 7. 6, 28, 3. die sieben Hänge oder Höhen RV. 4, 19, 3. 9, 54, 2. यो विश्वात्सप्त प्रवतः सप्त विश्वात्परावतः AV. 10, 10, 2. drei: श्रयं पीयूषं तिसृषु प्रवत्सु सोमो दधारेर्विस्तृतिरितम् RV. 6, 47, 4. der Blitz heisst Sohn der Höhe प्रवतो नपात् AV. 1, 13, 2. 26, 3; vgl. प्रवते श्रेये जानेम RV. 10, 142, 2. — 2) ab- schüssige Bahn so v. a. leicht zu durchlaufender Weg, rascher Fort- gang: इन्द्रो रथाय प्रवतं कृणोति RV. 5, 31, 1. सन्तितासि प्रवतो द्राशुषे चित् 7, 37, 5. श्र्वग्वामस्य प्रवतो नि यच्छन्तम् AV. 4, 28, 6. — 3) instr. प्रवता bergab, abwärts; raschen Laufes: श्रापो न प्रवतो यतीः RV. 8, 6, 34. 9, 6, 4. 1, 35, 3. 4, 38, 3. 10, 4, 3. 75, 2. TAITT. Up. 1, 4, 3. हरिभ्यां या- हि प्रवतोप मद्रिक् RV. 1, 177, 3. pl.: प्रवदिरिन्द्राश्चितयन्त आयन् 33, 6. — 4) प्रवद्गामम् N. eines Sāman Ind. St. 3, 225, a.

प्रवत्त्वत् (von प्रवत्) adj. auf abschüssiger Bahn befindlich, eilig: आ वी रथो ऽवनिर्न प्रवत्त्वान् (गम्याः) RV. 1, 181, 3. ऊति 8, 13, 7. eine ab- schüssige Bahn darbietend, zum raschen Lauf geschickt Nir. 11, 37. प्रव- त्वतीयं पृथिवी मरुद्भ्यः प्रवत्त्वती चैर्भवति RV. 5, 54, 9. etwa höhenreich 84, 1. प्रवत्त्वत्पत्तिका (प्र°, partic. fut. pass. von वस् mit प्र, + पत्ति) f. eine Frau, deren Gatte auf Reisen zu gehen gedenkt, RASAM. im ÇKDr.

प्रवर्द्ध (von वद् mit प्र) adj. einen Laut von sich gebend: Trommel AV.